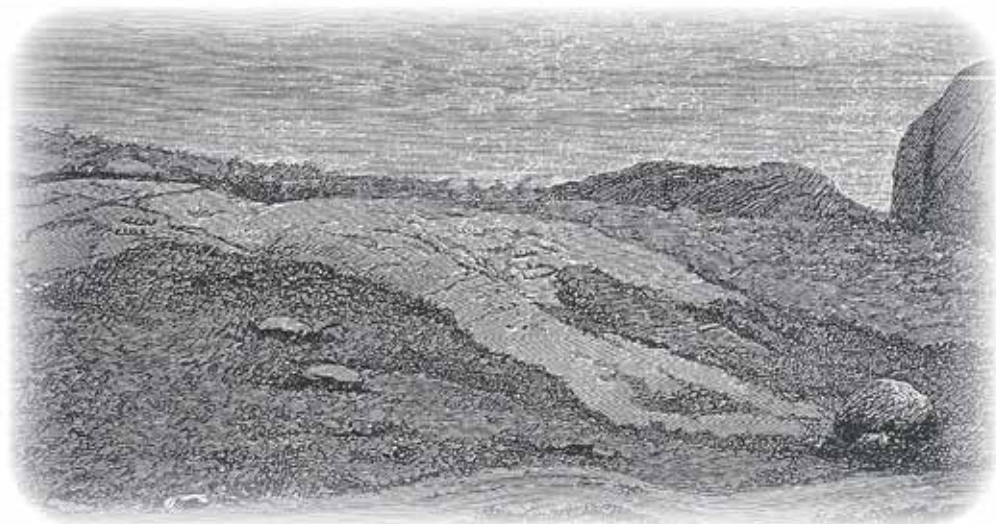

NÅGRA ORD OM

HÄLL-

RISTNINGAR

1891

Några ord
om Bohusläns hällristningar
– Återutgivning av text från 1891

av Lauritz Baltzer

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-247-3

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

Det var först under 1800-talet som forskarna började intressera sig för våra hällristningar.

Det här är en text av en av de främsta pionjärerna inom hällristningsforskningen, konstnären Lauritz Baltzer.

Trots att hällristningarna varit kända för våra forskare i nästan 400 år var det först under 1800-talet som man förstod hur viktiga de är för att förstå forntidens människor.

En av de främsta hällristningsforskarna var konstnären Lauritz Baltzer.

Med sina nya och noggranna metoder för att avbilda hällristningarna revolutionerade han arkeologin.

Baltzer tillbringade många år åt att dokumentera bilderna så noga han kunde.

Trots att det gått mer än 100 år sedan han gjorde sina bilder är dem i många fall de enda vi har av många ristningar. Han gjorde jobbet så bra att nästan ingen har försökt göra om bilderna.

I den här e-boken får du läsa hans egen syn på hällristningar och de hot som han menade kan förstöra bilderna för alltid.

Några ord om Bohusläns hållristningar

Den här texten publicerades ursprungligen år 1891 i tidskriften "Gnistan" med rubriken "Några ord om Bohusläns hållristningar". Författare till texten är Lauritz Baltzer (1845–1917).

Bland de många gamla minnesmärken, som finnas i Bohuslän, intaga hållristningarne det främsta rummet. De bilder, som å dem förekomma, framställa människor, djur, slädar, skepp, hjul, hålor m. m. och äro mer eller mindre skarpt inristade i den hårda granithällen.

Under hvilken tid eller af hvilket folk denna bildskrift blifvit frambragt, vet man ännu icke med säkerhet. Somliga forskare hänföra den till bronsåldern, andra till järnåldern. Enligt min åsikt torde den räkna sitt ursprung från öfvergångsperioden mellan dessa båda tidsåldrar. Hvad denna skrift öfver hufvud taget vill tolka och huru den åvägabragts, är äfven obekant.

Ristningarna ligga icke, såsom man till följd af de ofta förekommande skeppsformerna skulle kunna förmoda, i omedelbar närhet af hafvet, utan på något afstånd, stundom ända till en mil därifrån.

Hällarne, på hvilka de förekomma, hafva i de flesta fall en lutning af 30° till 40° mot horisonalplanet (jfr planschen), dock påträffas ofta ritningar å nästan lodräta klippor. — Läget öfver hafsytan är f. n. cirka 20 à 25 m.

Somliga bilder äro ungefär 1 1/2 cm. djupa och synas tydligt i hvarje dager; andra åter äro ytterst grunda och framträda endast i en viss belysning, utan hvilken man upprepade gånger förgäfvades å hällen spanar efter dem. Gjuter man vatten öfver hällen, så framträda bilderna tydligare men synas äfven då i somliga fall blott i viss belysning.

Figurerna, som växla mellan 4 och 400 cm. i längd, äro i de flesta fall sammanställda till en tafla. Den största, jag hittills påträffat, finnes vid Hvitlycke soldattorp i Tanums socken och mäter något öfver 20 m. i längd och 7 m. i bredd. Stundom påträffas också enstaka bilder, vanligtvis dock i närheten af större eller mindre taflor.

I många fall äro ristningarne betäckta med jord och mossa, troligen beroende derpå, att nedsipprande vatten stannar i fördjupningarne. Vid aftecknandet har det därför blifvit nödvändigt att först aflägsna jordlagret och derpå renskura klipphällen. Därefter har jag på ristningen lagt ett kvadratisk rutnät af galvaniserad järntråd, indeladt enligt metersystemst. Bilderna hafva nu reproducerats å rutadt papper, indeladt i kvadratmillimeter. Därigenom komma alla bilderna att utföras i samma skala, hvarjämte de olika figurerna å afbildningen intaga samma förhållande till hvarandra inbördes, som de å ritningen hafva. De flesta figurer äro å bålet framställda såsom sedda från sidan; därjämte förekomma enstaka händer och fötter afbildade såsom sedda i plan.

De olika afbildningar, som på skilda tider och af olika perso-

ner utgifvits, lämna en mer eller mindre god föreställning om hällristningarnes karaktär. Ett tydligt begrepp om dessa taflor får man dock endast genom att å ort och ställe studera dem. Skulle någon af dem, som läsa dessa rader, komma att vistas i Grebbestad, ville jag råda honom att vid en resa till Tanums kyrka med dess märkvärdiga runsten begagna tillfället att bese de stora och vackra hällristningarne vid Litsleby, Aspebäret och Hvitlycke, om hvilka professor Jape-tus Steenstrup med flere sakkunniga personer, som med mig besökt nämnda ställen, yttrat, att de aldrig tänkt sig hällristningarne så stor-artade och så märkvärdiga.

Under de århundraden, som hällristningarne redan räkna, hafva särskildt de, som vetta mot väster, betydligt vittrat. Därtill kommer, att på många ställen använder ungdomen under vintrarne hällarne till kälkbana och under sommaren till rutschbana, i det de å större stenar åka utför slutningen. Tydligt är, att detta förfaringsätt i hög grad så småningom afslipar hällen och utplånar dessa gamla minnesmärken, hvadan äfven hällristningarne borde af myndigheterna beredas det skydd, som kommit andra fornminnen till del.

L. Baltzer.

Viktiga ord och personer

Aspebärget.

Hällristning i Tanums kommun. Ristningens namn stavas i dag Aspeberget.

Baltzer, Lauritz.

[1845–1917] Danske teckningsläraren Carl Emil Lauritz Baltzer revolutionerade dokumentationen av hällristningar. Hans teckningar publicerades i boken "Några af de viktigaste hällristningarna samt en del af de fasta fornminnena i Bohuslän" år 1911.

Hvitlycke.

Hällristning i Tanums kommun. Ristningens namn stavas i dag Vitlycke och är skyddad som världarv.

Litsleby.

Hällristning i Tanums kommun. Ristningen är i dag skyddad som världsarv.

Steenstrup, Japetus.

[1813–1897] Dansk biolog och zoolog vid Köpenhamns universitet. Var den förste forskaren som insåg att vissa skalbankar skapats av människor. Dessa kallas i dag kökkenmöddingar.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott»"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"

- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulla patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"

Arkeologi

- "Solgudens yxa och Tors hammare"

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)